

Votre Programme Matmidim – CHIOUR ALEPH
Parashat Vayéchev – du 6 au 10 Décembre 2020

בס"ד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Amen Yetoma

L'étude de cette semaine est dédiée Léilouy Nishmat de

Marcel Mordéh'aï Ben Julie

ת.נ.צ.ב.ה.

matmidim.com

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **la Mitsva de répondre Amen aux Brahot et sur Amen Yetoma.**

Si nous avons une obligation de répondre Amen, certaines fois ça devient interdit. Nous étudierons les Dinim sur Amen Yetoma, c'est-à-dire l'interdit de répondre Amen dans certains cas où la Brah'a n'a pas été entendue, puis si quelqu'un n'a entendu qu'une partie de la Brah'a.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יאָרע דבר תקלה על ידי, ולא אַכְשֵׁל בְּדַבֵּר הַלְכָה, וְיִשְׁמַחוּ בִּי חֲבֵרֵי, שֶׁלֹּא אָמַר עַל טֵמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טֵמֵא, וְלֹא עַל מִתֵּר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מִתֵּר, וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאִשְׁמַח בָּהֶם. כִּי יִתֵּן חֻקָּמָה מִפִּי דַעַת וְתִבּוּנָה. גַּל עֵינֵי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ.

Tephila après le Limoud

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ יי אלהינו ואלהי אבותינו, שְׁשִׁמֶת חֲלֻקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמְדָרֶשׁ. וְלֹא שִׁמֶת חֲלֻקִי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת. שֶׁאֲנִי מְשֻׁכָּמִים וְהֵם מְשֻׁכָּמִים. אֲנִי מְשֻׁכָּמִים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכָּמִים לְדַבְרֵי בְטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמֵלִים. אֲנִי עֹמֵל וְמִקְבֵּל שָׂכָר וְהֵם עֹמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רָץ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאֵר שְׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדֵם לְבָאֵר שְׁחַת. אֲנִשִּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ.

Programme du Dimanche

1. Amen Yetoma

Définir selon Rachi quand est-ce que le Amen devient Yetoma ?

שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות מזו.

טועה: ת"ר ט"אין עונין לא אמן הטופה ולא אמן קטופה ולא אמן יתומה ולא יזרוק ברכה מפיו בן עזאי אומר כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים הטופה יתחטפו ימיו קטופה יתקטפו ימיו וכל המאריך באמן מאריכין לו ימיו ושנותיו רב ושמואל הווי יתבי

רש"י

זרכה קודם זניעה: הטופה. שקורין את האלף בחטף ולא בפתח וואמר אמן והוא זריך לומר אמן: קטופה. שמחסי קריאת הנו"ן שאינו מו"איה זפה שמהא נכרת: יסומה. שלא שמע הזרכה אלא ששמע שעונין אמן. והא דאמרי' בהחליל (סוכה נא:) שבאלכסנדריא של מזרים היו מניפים זסודרים כשהגיע עת לענות אמן אלמא לא שמעי וקא ענו הנהו מידע ידעי שהם עונים אחר זרכה ועל איזו זרכה הם עונים אלא שלא היו שומעים את הקול: ולא יזרוק זרכה מפיו. זמהירות שדומה עליו כמשא אלא שחוק קצוע הוא לו: וקא מסרהב

Les mots du jour à apprendre :

Mentionne Rappelle	מזכיר
Orphelin	יתום
Répond	עונה

Programme du Lundi

Comment comprenez l'avis du Aroukh dans Amen Yetoma ? Dans quel sens rapporte-t-il l'avis du Gaon Rav Cohen Tsedek ?

תוספות מסכת סוכה דף נב עמוד א

וכיון שהגיע לענות אמן מניף בסודר וכל העם עונין אמן - בערוך קשיא ליה לרבינו נסים הא דאמר בריש גמרא דשלשה שאכלו (ברכות דף מז.) אין עונין אמן יתומה והא הכא לא שמעו הברכה אלא בהנפת הסודרין יודעין שהגיע עונת אמן והן עונין אמן יתומה ומפרש בשם רבנן דבני מערבא שעל מי שהוא חייב ברכה קאמר ובענייתו אמן רוצה לצאת ידי חובתו צריך שישמע ואחר כך יענה אמן ולא יענה אמן יתומה והא דעונין אמן בהנפת סודרין היינו בקריאת ספר תורה ולא בתפלה ולא בדבר ששליח מוציא רבים ידי חובתן וכן מפרש בגמרא דפירקין בירושלמי בימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עליה עמד אחד מהן לקרות היה הממונה מניף בסודרין והם עונין אמן על כל ברכה וברכה ובברכות ירושלמי בסוף אלו דברים קאמר איזו היא אמן יתומה הונא אמר רב הן הן דחייב לומר ברכה ולא ידע מה הוא עונה ורב כהן צדק גאון אמר חייב צבור לשתוק ולשמע כל ברכה וברכה מפי החזן ואח"כ יענה אמן לאחר שתכלה הברכה מפי המברך ועוד יש לומר יודעים היו לכונן סדר הברכות שזו אחר זו במנין שמונין כסדרן

רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה יד

כל העונה אמן לא יענה לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארוכה אלא אמן בינונית, ולא יגביה קולו יותר מן המברך, וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים

Les mots du jour à apprendre :

Donc	אָלמָא
Voix Son	קול
Dur Difficile (problématique)	קָשָׁה

Programme du Mardi

Etudier comment le Choulh'an Aroukh et le Mishna Broura ont tranché la Halah'a (Saïf H'eth) page suivante

Les mots du jour à apprendre :

Il sait	יֹדֵעַ
Chose	דָּבָר
Après cela	אח"כ = אַחַר כֵּן אַחַר כֵּן

הלכות תפלה סימן קכד

וברוך (י) שמו: ו' ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם (כג) שלא יצאו * (כד) ובכוונה שיכוין בלבו (כה) אמת היא (יל) [ד] הברכה שבירך המברך ואני מאמין בו: ז' לא ישיח שיחת (יז) חולין (יח) בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו (כז) מנשוא וגורעים בו: הגה וילמד בניו (יג) (כח) הקטנים שיענו אמן כי מיד שהמיוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (כל ז): ח' לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה (יד) (כט) בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו (ל) קודם שיסיים המברך וכן לא יענה אמן קטופה דהיינו שמחסר * קריאת הנו"ן ואינו מוציאה בפה שתהא נכרת (גס לא יפסיק בלמנע המלה) (נ"י) שס הערוך) ולא יענה אמן יתומה דהיינו (לא) שהוא

ז"טור והר"ח ח"א"ח
בס"ר יונה ט' נכרות
מ"י ז"טור בס"ר ר"י

שערי תשובה

ענה"ט ועיין בתשובת הרא"ש דלוחם האומרים עם הש"ץ בלמנע הברכה אף שאין כאן זכרה לנעלה שאין פותחין וחותמים בברוך וגם יש ט' דליחי מ"מ נראה כקלות ראש. וכן בשם מאמר מרדכי דמ"ש שש"ע שישחוק היינו שלא ידבר דברים בטלים או ש"ד שאינם מתפלת י"ח וגם אין אסור קלות ראש אלא במגזייהים קולם אבל בלשון נראה דעדיף טפי שמכוין יותר למה שאמר החזן ומדברי הב"ח והא"ר משמע דאפילו בלשון איכה קפידא והוא אינו טוב כן ע"ש ונראה לנהוג כהב"ח והא"ר דיש לומר דבשיגרא דלישנא יבא גם כן לומר הברכה והיה זכרה לנעלה. ויש נוהגין במוסף ר"ה בפסוקי מלכות וזכרות שזפרות לומר בלשון הפסוקים עם הש"ץ כדי לעורר עצמם בזכות הגל ואין לחמוס בידם ומ"ש בשם הרמ"ע מפלגו כתב בש"ץ דלוחשי קמאי ע"ו ובפרט בידוע כבודן של דברים כו' והאנשים הנגשים אל השם נהגו כמנהג חסידים הראשונים להיות הסידור פתוח לפנייהם כחורת

התפלה ולכוון בכל מלה עיין שם. וכ"כ בשל"ה: [ד] הברכה. ענה"ט ומינה שיאמינו הוא ט"ס ונריך להיות שיאמינו וכתב דר"י בשם מהר"ם מולכו מי שזודמן לו לענות אמן על ב' דברים עונה שני אמינים זה אחר זה ולא דמי לשמע שמע דהכא הוא על שני דברים וטפי עדיף לומר אמן ואמן ע"ש ועפר"ח סימן ס"א:

משנה ברורה

ועוד אם כשמזכירין זדיק בשר ודם צריך לזכרו שנאמר זכר זדיק לזכרה זדיקו של עולם עכ"ל (כג) וזכרות שחיתמתן קצר רק כב' תיבות כפוקח עורים זכרתי השחר וכה"ג בשמנה עשרה וכל הזכרות מהנכון לש"ץ לזכרה אז שלא למהר כ"כ לחמוס חיקף את הברכה אלא לשהות מעט כדי שכל העונים ישמעו איזה ברכה מסיים אח"כ וגם יהיו יכולים לענות האמן חיקף (כד) דל"ה לפעמים ע"י הקול של עניית ז"ה וז"ש הרבה מהעונים אינם יודעים איזה ברכה מסיים וגם ענייתם הוא איננו חיקף אחר שכלה הברכה וכ"ז יו חשש של אמן יתומה ודלקמן בסעיף ח' בהג"ה: ז' (כג) שלא יצאו. ר"ל אע"פ שהם יוצאים עכשיו בתפילת הש"ץ אינם כעונים אמן אחר זכרות עתה שרי מ"מ הם אינם אומרים כלום אלא שומעים [לבוש]: ז' (כד) ובכוונה וכו'. עיין בה"א כלל ו' שכתב דיכוין בעייניו אמן גם על מה שאמר המברך ברוך אתה ד' דהיינו שאמר

ובפרט במוסף"ק מנהג נכון הוא להמחין: * ובכוונה שיכוין בלבו אמת היא וכו'. עיין במ"ז מש"כ אבל בתפילה וכו' זה מדברי המג"א בשם הב"ח ולפלא ששינה לשון הב"ח ששם כתב דזה יכוין דוקא בלמנעו"ת משמע דראשונה שהן מיוחדות לשבח אין לכיין רק שאמת הוא דברי המברך כמו שכתב בשו"ע ומלשון שכתב דזהו זכרתי הודאה וכו' לא משמע כן ואולי דהוא פליג בזה על הב"ח וס"ל בזכרתי מחיה מחיה ג"כ יש בו ז' הכוונה דהיינו אמת שהוא מחיה מחיה ויהי רצון שיתקיים בזהרה ואולי דגם בזכרה ראשונה ש"ץ זה דהיינו שעניית אמן הוא קאי על כל הברכה שבירך המברך שהוא גומל חסידים וקונה הכל וזכר חסדי אבות ומינא גואל וכו' וא"כ ש"ץ בזה ג"כ ז' הכוונה לבד בזכרתי אמת קדוש לחוד לא ש"ץ רק כונה אמת ולכן כתב המ"א ופמ"ג לעיל בקימן ג"ל העתיק מן השל"ה דגב' ראשונות לא יכוין רק הכונה הכתוב בשו"ע ע"ש טעמו ולפלא שלא זכר כלל מדברי המ"א הזה שהעתיק את דברי הב"ח ושינה בלשונו משמע דהוא פליג ע"ו ונ"ע למעשה: * קריאת הנו"ן. נקט מילתא דשמיא וה"ה

ביאור הלכה

הש"ץ ברוך אתה ד' מגן אברהם יכוין העונה את האמן שיהיה מבורך שם ד' שהיה מגן אברהם וכה"ג בכל הזכרות: (כה) אמת היא. וזהו זכרתי הודאה כגון ברוך שאמר וישחנה וגאל ישראל וכה"ג בלפ"ל בתפילה לריך שיכוין אמת היא וגם אני מתפלל שיהי רצון שיקיים דבר זה (כגון זכרתי אמת חונן שביקש המתפלל חנונו מאתך וכו' בא"י חונן הדעת יכוין אמת שהוא חונן דעה ויהי רצון שיחונן לנו ג"כ דעה וכה"ג בכל הזכרות) ובקדיש צריך לכוין על העמיד לבא שיאמינו דבריו (כה) מה שהוא מבקש שיגלה מלכותו בעגלה וצומן קריב דעיקר הענין בודאי יקויים לבסוף כמו שכתבו זיוס ההוא יהיה ד' אחד וגו'. כתב הפמ"ג בקימן י"א דהעונה אמן אחר זכרתי המחזיר לא יאמר ביחד אמן מודים אנתנו לך כי אמן קאי על הברכה כנ"ל ומודים הוא ענין בפני עצמו רק ישהא מעט אחר תיבת אמן. (כו) מי שזודמן לו לענות אמן על ב' דברים עונה שני אמינים זה אחר זה ויכוין בכל אמן את הענין על מה הוא עונה וטפי עדיף לומר אמן ואמן: ז' (כז) בשעה וכו'. ר"ל (כז) אפילו אם ירצה לזכרה בסוף כל זכרה לכוין ולענות אמן. כתב בשל"ה ראיתי מהמרדכי אל דבר ד' שמשמין הסידור בפניהם בשעת חזרת התפילה ועיניהם וליבם שם שלא יראו חוזה ואז מכוונים על כל מלה ומלה: (כז) מנשוא. כתב בא"ר בשם הכל בו אי להאנשים שמשיחים בעת התפלה כי ראינו כמה בהכ"נ נחרצו בשביל עון זה (כח) ויש למנות אנשים ידועים להשגיח ע"ו: (כח) הקטנים. ונריך שיחנכו (כט) שיעמדו בזמיה ויראה. והקטנים ביותר הרעים ושבים בהכ"נ בשחוק מוטב שלא להביאם דהרגל נעשה טבע וגם שמטרדיים להצבור בתפילתם. ומלבד כ"ו נכון להאב המביא קטנים כלאו לבהכ"נ להשגיח על גנדיהם וסנדליהם אם הם נקיים כדי שלא להכשיל בזה להמתפללים בתוך ד' אמותיהם ועיין לעיל סימן פ"א נמ"כ ס"ק ג': ח' (כט) בחטף. פי' בשו"א (ל) וה"ה שלא יאמר אמן בשאר נקודות בשור"ק או בחול"ם וכה"ג כי בכל זה אין משמעות פירושו לשון האמנת דברים אלא (לא) יקרא האל"ף בקמ"ץ גדול: (ל) קודם שיסיים. ר"ל שימתין עד שיסיים הש"ץ (לג) כל המביא אחרונה לגמרי (לג) ויש אנשים שמתחילין לענות בעוד שהש"ץ עומד עדיין בחצי תיבה אחרונה וזה אסור: (לא) שהוא חייב. דעת המחבר דדוקא אם רוצה ללכת בזמיה ברכה שהוא חייב כגון שרוצה ללכת ידי תפלה וקידוש וכה"ג (לד) אבל אם אינו חייב כגון שכבר התפלל לעצמו אף דמזוה לכל אדם לשמוע חזרת הש"ץ מ"מ אין עליו חיוב בעצמיות הברכה וכ"ש אם האמן הוא מסתם זכרות דעלמא מותר לדעת המחבר לענות אף שהוא אינו יודע

שער הציון

(כג) פשוט: (כד) ז"י ומטעם זה יש נמנעין לומר ז"ה וז"ש דאמן חמיר ממנו ונ"ע במעש"ר] אבל נכון לעשות כמ"ש: (כה) פמ"ג: (כו) שפ"ח: (כז) כ"מ מאחרונים: (כח) פמ"ג בשם וי העמודים ע"ש עוד: (כט) מ"א ופמ"ג ע"ש: (ל) לבוש: (לא) פמ"ג: (לב) פמ"ג: (לג) ז"מ וע"מ: (לד) אחרונים וכן מוכח מ"מ:

הגהות ותיקונים: א) באמצעות:

ליקושי דברי הרב: א) בשו"ע הרב סעיף ט' כתב: ואמן שאחר שאלות ובקשות כגון אמן שבקדיש וכי"ב יכוין על העמיד שיאמינו דבריו ובקשותיו של זה ויקיימו במהרה, ובברכות אמצעות של תפלה וברכת רצה ושים שלום שחתמתן הוא שבת והודאה לשמו וגם ייחול וקיוו שיקיים דבר זה במהרה, טוב לכוין ג"כ באמן ב' הענינים וכו'. - הרי שבברכות הראשונות ס"ל דיש רק כוונה אחת. אמת ואני מאמין בו.

Programme du mercredi

3. Pouvoir répondre Amen si on n'a pas entendu toute la Brah'a

Comparaison entre celui qui répond Amen et celui qui dit la Brah'a

סוף המשנה ברכות פרק ח' דף נא:

למברך על המזון ואח"כ מברך על היין ועונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כל הברכה כולה: גמ' תנו

רש"י

בגמרא (ס) מפרש פלוגתייהו: עונין אמן אחר ישראל המברך. אפילו לא שמע אלא סוף ברכה אבל לא לאחר כותי שמא ברך להר גריזים: גמ' שהיוס

Comment comprenez-vous que Rachi nécessite d'entendre la fin de la Berah'a ?

Expliquez la Guemarra suivante qui dit que l'on parle de quelqu'un qui n'a pas de H'youv d'après Rachi ou Rabenou Nissim

Quand est-ce que répondre Amen est plus grand, comme ou moins grand que dire la Brah'a ?

גג: אלו דברים פרק שמיני ברכות

דבר הבא בקטח סעודה (א) שומר לאכלו בלא ברכה עד שיסכוהו: שמן טוב. שיש בו בשמים מעכב את הברכה למי שרגיל (ז) ב: הדרן עלך אלו דברים

באכילה מועטת: בא להם יין וכו': למימרא ד'אע"ג דלא שמע כולה ברכה עונה יוכי לא שמע היכי נפיק אמר חייא בר רב בשלא אכל עמהן וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון בשלא אכל עמהן א"ל רב לחייא בריה ברי חטוף ובריך וכן אמר רב הונא לרבה בריה חטוף ובריך למימרא דמברך עדיף ממאן דעני אמן והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל ר' נהוראי השמים כן הוא תדע שהרי גוליידין יורדין ומתגרין [במלחמה] וגבורים יורדין ומנצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהדין למברך יותר מן העונה אמן בעי מיניה שמואל מרב מהו לענות אמן אחר תינוקות של

רש"י

טעונה כוס ולב"ה טעונה כוס: היכי
 נפיק. קס"ד באחד מן המסובין
 עסקינן במתני': הטוף ובריד.
 כשמושיטין כוס של ברכה הוי מחזור
 שיתנהו לך ותצרך: במשמע. העונה
 והמצרך במשמע קומו ברכו את ה'
 אלהיכם בס' עזרא (נחמיה ט) ואומר
 ויברכו שם כבודך והיא עניית אמן
 שבמקדש. במסכת תענית (פ"ב דף
 טז: ולקמן דף סג.) מפרש קומו ברכו
 בתחלת ברכה ויברכו שם כבודך
 (נחמיה ט) במקום עניית אמן שבמקדש
 אומר בשכמל"ו: שממרין למצרך.
 ליתן שכר: אחר סינוקוס. כשלומדים

Les mots du jour à apprendre :

Tout	כל
Entièrement (féminin)	כולה
Bien que	אף על גב

Programme du Jeudi

Comment comprenez-vous la Chita Mekoubetset pour quelqu'un qui n'a pas de H'youv ?

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף נג עמוד ב

אסיקנא דחייב לענות אמן אף על פי שאינו מחוייב בברכה ובלבד שישמע החתימה. אבל מי שמחוייב צריך לשמוע כל הברכה: אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע. מואכלת ושבעת וברכת אלא שממהרין שכו' למברך וכו'

Comment comprendre que d'après le Roch il faille entendre le nom d'Hachem ?

רא"ש מסכת ברכות פרק ח

[...] ועונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר העכו"ם המברך עד שישמע את כל הברכה אבל אחר ישראל אע"פ שלא שמע את כל הברכה כיון ששמע שהזכיר השם עונין אחריו אמן

Faire le Choulhan Aroukh et Mishna Broura à la page suivante :

Les mots du jour à apprendre :

Mieux	עדיף
Plus	יותר
Comment	היכי

Bon Limoud sur Matmidim !

הלכות ברכת הפירות סימן ריד רטו

ב' מו' שם והל"ש * (ג) * ואם דילג (ד) שם או מלכות (ה) יחזור ויברך * ז' ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם לבד צריך לחזור ולברך (ו) דמלך לבד אינה מלכות:

רטו עניית אמן אחר הברכות. וכו' ד' סעיפים:

א אין עונה אמן (א) אחר ברכתיו אלא אחר שתי ברכות או יותר (ב) שהם סוף ברכות ונהגו לענות אמן (ג) אחר יהללך ואחר ישתבח: הגה וי"א שאין עוין אמן רק אחר ברכת (ד) עונה (ה) ירושלים כצרכה המזון וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות (תוס' ומרדכי ריש פ' שלשה שאכלו ומהרי"ק שורש ע"ב*) וצמקמות שנהגו לענות אמן אחר יהללך וישתבח יענה ג"כ אחר ברכת (ה) שומר עמו ישראל לעד (ז"י סי' נ"א): **ב** השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות אע"פ (ו) * שלא שמע כולה

א ברכות מ"ה לפי ה"ק והרמב"ם והר"י יונה והר"ש והרשב"א ב שם ר"ב

שערי תשובה

כמו מלכות וכולהו צמרא דראשונה גריאל. כתב הרמב"ם פי"א מברכות העושה מצוה ולא צריך אם היא מצוה שעדיין עשייתה קיימת כגון ציצית תפילין וסוכה מברך אחר שנתעטף אבל אם שחט או כסה או מל בלא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשייה וכן כל כיוצא בזה עמ"א ועי' בס' אבן העזר שחמה על פסק ש"ע בזה דילג מלת העולם לנרץ לחזור ולברך ע"ש:

בשמיעתו אף בלא עניית אמן מ"מ לכתולה יש לענות אמן אחר הברכה שנתכוין ללכת בה ולהורות בפועל שהוא נכסין ללכת בה ומייתי מירושלמי פ"ג שאכלו דמנוה בעניית אמן ולא עוד אלא שזמנה להמברך שיאל בעניית אמן ומיישב בזה דברי הא"י שמיא דמ"מ סי' קס"ז ע"ש וכן שמש רביה למ"ש בפנים מאירות ח"ב סי' ה' שאם כל א' כוסו ידו לקדש וממתיין לחברו שיאמר בפמ"ג ויענה אמן והדר מקדש דהוי הפסק וצנ"י הביא סיוע לזה ג"כ מדברי הב"י סימן ג"ו לענין צ"ש אם סיים קודם החון ע"ש ודברי הפמ"א אלו הנאמרי לעיל בש"מ ע"ש:

ביאור הלכה

משנה ברורה
זה האל הגדול חשוב כמו מלכות וכולהו צמרה דראשונה גריאל ועי"ש עוד מירושלים: (ג) ואם דילג וכו'. אבל אם דילג (ה) תיבת אמה אינו מעבד בדיעבד: (ד) שם וכו'. היינו שלא אמר כלל אזכרה (ב) אבל אם אמר אזכרה אחת כגון אדני (ג) או אלהינו י"א: (ה) יחזור ויברך. המחבר מיידי לענין פתיחת הברכה דאית בה שם ומלכות וה"ה לענין ברכה שיש בה חתימה אם דילג השם בחתימה (ד) הוי כלא חתם כלל: (ו) דמלך לבד וכו'. ובספר אבן העזר חולק ע"ז ועיין צב"ל מה שכתבנו בזה:

מיהא בעי וז"ע לדינא: * ואם דילג שם או מלכות וכו'. ואף דלענין ברכה אינו יואל בשמיהם מ"מ יש חילוק ביניהם לענין לא תשא דברכה בשם בלא מלכות נמי יש בה משום לא תשא נפמ"ג בפתיחה בשם צ"י וצ"ח] אבל במלכות נצמד בלא שם אינו עובר דלא תשא את שם ה' וגו' כתיב משא"כ מלכות [דרך פקודין מ"ע ל' ע"ש]:

א אחר ברכתיו. ר"ל אחר כל ברכה מיוחדת שהוא מברך או אפילו אחר שתי ברכות (א) כל שאינם סיוס ברכות אין עונה בעצמו אחריהם אמן דאימא בגמרא כל העונה אמן אחר ברכותיו ה"ו מגונה. והנה מלשון הגמרא משמע דלא עשה בזה איסור רק דהוא מגונה וה"מ דלא עשה בזה הפסק אבל אם צריך על אחיה דבר מצוה שרובה לעשות או ברכת הנהנין דהפסיק בזה בין הברכה לאותו דבר עשה איסור בזה (ב) וחזור ומברך נפמ"ג בס"י כ"א]: (ב) שהם סוף ברכות. היינו אחר ברכת שומר עמו ישראל לעד [ואו אחר הפורס סוכת וכו' שאומרים בשבת] שהוא גמר ברכות ק"ש או אחר ברכת עונה ירושלים שהוא גמר ג' ברכות ראשונות שהם מן החורה (ג) ולא אחר ברכות ראשונות ואמן לא שייך אלא בגמר וסילוק הענין: (ג) אחר יהללך וכו'. ואע"ג דאין עוין אמן אחר עצמו אלא דוקא אחר שתי ברכות סמוכות מ"מ הני מקרי סמוכות (ד) דיהללך סמוכה להברכה שלפני הלל וישתבח סמוכה לצרון שאמר דהא איסור להפסיק ולהשית בין ברוך שאמר לישתבח בין ברוך שאמר לישתבח או ברכת הנהנין דהפסיק בזה בין שאומרים ביניהם לא מקרי הפסק] משא"כ בצרכה אחרונה שאמר ברכת הנהנין אע"ג דאיכא ג"כ שתי ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה כיון שאין לה אחיה עם ברכה ראשונה שהרי רשאי להפסיק ולדבר בין הטעימה שאמר ברכה ראשונה לבין ברכה אחרונה הויא ברכה אחרונה כצרכה מיוחדת: (ד) בונה ירושלים. מפני שהוא סוף ברכות שהם מדאורייתא דברכת הטוב והמטיב הויא מדרבנן (ה) וכדי להראות שחילוק יש ביניהם לכך עונים אחריהם אמן: (ה) שומר עמו וכו'. אבל אין עוין אמן יראו עיינו שמברך בעצמו כי היא אינה שייך² לברכה ק"ש והויא כצרכה מיוחדת: **ב** (ו) שלא שמע כולה. אלא שמע רק (ו) שמזכיר השם וסוף

* ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם לבד וכו'. ובספר אבן העזר העלה דבר זה ספק הוא וע"כ מספק לא יחזור ויברך ע"ש. והנה מה שהעלה דמהר"ש משמע ג"כ הכי בצרכות דף מ' דאינו לעיכובא בדיעבד מדלא הזכיר רק רחמנא מלכא הנה בפרק הרוואה גבי ברכת הודאה הזכיר מלכא דעלמא ע"ש וכן צנ"י ובחרי"י הזכירו שם ג"כ מלכא דעלמא וע"כ אפשר דקצור לשון הוא בפרק כ"ד מברכין וגם שאר רשיותיו אינן מוכרחות כמו שכתב בספר מגן גבורים אכן מירושלמי משמע לכאורה כוונתה דאימא הסם בריש פרק הרוואה כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה והטעם משום דכתיב ארוממך אלהי המלך הרי דמלך לבד יוא אף יש לדחות דיש לחלק בין מלך לחוד ובין תיבת המלך ואח"כ מלאכי בשו"ע הגר"י שכתב ג"כ הכי דיש חילוק בין מלך להמלך ע"ש. ולפי"ז אף שאין דברי האבן העזר בזה מוכרחין לדחות דברי השו"ע וכמה אחרונים שנמשכו אחריו מ"מ אם אמר המלך זה"א הידיעה מסתברא דאינו חוזר: * שלא שמע כולה. עיין צנ"י במה שכתבנו בדענין שישמע הזכרת השם הוא דעת הרא"ש וטרי"א ודעה השניה היא דעת רש"י ואור זרוע [ועוד פוסקים כמו שזיינתי בשעה"צ] ולכאורה הלא זה ע"כ איירי בסתם

שער הציורין
במדינא רע"א שם ומעניינו משמע דגם סופה הוא לעיכובא וע"ק: (א) ד"ח בפרק הרוואה: (ב) ולא גרע זה מתיבת רחמנא בסיומן קס"ז סי' די"א: (ג) נראה פשוט דה"ה אם הזכיר איזה שם משבע. שמות שאינם מתקין דיאל בדיעבד דלא גרע כל זה מתיבת רחמנא: (ד) וע"כ לפי מה שהסכים הב"ח לעיל בסיומן קפ"ז סי' א"א בהרשב"א דחתימת הברכה מעבד א"כ נרץ לחזור ולברך: (ה) הגר"א בס"י נ"א: (ב) ואם ענה אז אמן אחר ברכה שעושה איש אחר תלוי בפלוגתא אם נרץ לחזור ולברך לט"ז בדיעבד א"כ לחזור ולברך ולמ"א נרץ עי"ש צפמ"ג: (ג) הגר"א הנ"ל: (ד) צ"י ומ"א וצרכה חתמה נמי לא הוי סמוכות דתקנת קדמונים היה שהראשון העולה לחורה היה מברך ברכה ראשונה והאחרון ברכה אחרונה א"כ לא מקרי סמוכות והויא ברכה אחרונה כצרכה מיוחדת ואין שייך אמן אחר ברכת עצמו [מ"א]: (ה) אחרונים: (ו) תר"י ורא"ש וטור ורי"ו:

דערביית ודשחרית שאף שהם שתי ברכות הלא אינם בסוף הענין ואמן לא שייך אלא בגמר וסילוק הענין: (ג) אחר יהללך וכו'. ואע"ג דאין עוין אמן אחר עצמו אלא דוקא אחר שתי ברכות סמוכות מ"מ הני מקרי סמוכות (ד) דיהללך סמוכה להברכה שלפני הלל וישתבח סמוכה לצרון שאמר דהא איסור להפסיק ולהשית בין ברוך שאמר לישתבח בין ברוך שאמר לישתבח או ברכת הנהנין דהפסיק בזה בין שאומרים ביניהם לא מקרי הפסק] משא"כ בצרכה אחרונה שאמר ברכת הנהנין אע"ג דאיכא ג"כ שתי ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה כיון שאין לה אחיה עם ברכה ראשונה שהרי רשאי להפסיק ולדבר בין הטעימה שאמר ברכה ראשונה לבין ברכה אחרונה הויא ברכה אחרונה כצרכה מיוחדת: (ד) בונה ירושלים. מפני שהוא סוף ברכות שהם מדאורייתא דברכת הטוב והמטיב הויא מדרבנן (ה) וכדי להראות שחילוק יש ביניהם לכך עונים אחריהם אמן: (ה) שומר עמו וכו'. אבל אין עוין אמן יראו עיינו שמברך בעצמו כי היא אינה שייך² לברכה ק"ש והויא כצרכה מיוחדת: **ב** (ו) שלא שמע כולה. אלא שמע רק (ו) שמזכיר השם וסוף

גהגות ותיקונים: (א) ל"א: (ב) שייכת: (ג) בא"א סימן נ"א ס"ק ג': (ד) סי' קס"ז ס"ק ג' (ס"ק י"א):

הלכות ברכת הפירות סימן רטו

קכח באר הגולה

* מתחלתה ועד סופה (ז) יאף על פי שאינו חייב באותה ברכה (ח) * חייב לענות (ט) אחריו (צ) [א] אמן (י) אבל אם היה * המברך אפיקורוס או כותי או תינוק או היה גדול (יא) ושינה ממשבע הברכות אין עונין אחריו אמן: הגה ועוין אמן (ג) אחר עובד כוכבים * אם (יב) שמע כל הנכרה מפיו (ה"י פרק אלו דברים): ג' והוא דאין עונין אמן אחר תינוק דוקא (ד) [ב] בשעה (יג) שלומד הברכות לפני רבו ישמותר ללמד לתינוקות הברכות כתקנן ואע"פ שהם מברכין (יד) לבטלה

שערי תשובה

דרבנן: (ב) אמן. נמדרש איתא כששומע אחד מתפלל דבר או מברך לישראל אפי' בלא הזכרת השם חייב לענות אמן ולכן עונים אמן אחר הרחמן צהמ"ו מ"א: (ג) אחר עובד כוכבים. אבל חיובא ליכא ט"ז ע"ש ועמ"ל. ואף שעובדי כוכבים כונתן לעבודת כוכבים מ"מ חושב וכו' כמ"ש ס"ם קנ"ו: (ד) בשעה שלומד. בא"י נהגו שלא להזכיר השם בקריאתו וכן נמח"ב כתב שכן כתב נמשצ"ן

באר היטב

באר היטב (ב) אמן. נמדרש איתא כששומע אחד מתפלל דבר או מברך לישראל אפי' בלא הזכרת השם חייב לענות אמן ולכן עונים אמן אחר הרחמן צהמ"ו מ"א: (ג) אחר עובד כוכבים. אבל חיובא ליכא ט"ז ע"ש ועמ"ל. ואף שעובדי כוכבים כונתן לעבודת כוכבים מ"מ חושב וכו' כמ"ש ס"ם קנ"ו: (ד) בשעה שלומד. בא"י נהגו שלא להזכיר השם בקריאתו וכן נמח"ב כתב שכן כתב נמשצ"ן

משנה ברורה

וסוף הנכרה חייב לענות אמן אחריו (ז) ויש שפוסקים דאפילו לא שמע רק חתימת הברכה לרין לענות אמן [א"ר] ועיין בח"א שהכריח דאפילו דעה הראשונה מודה היכא שיועד על איהו נכרה הוא עונה לרין לענות ודלעיל בסיומן קכ"ד ס"ח בהג"ה ע"ש: (ז) אע"פ שאינו חייב. ר"ל וכ"ש היכא שהוא עומד חייב באותה ברכה ורואה לאת צרכת המברך גודלי חייב לענות אמן להורות שגם הוא מחזק ומקיים דברי המברך אכן אז עינין דוקא שישמע כל הנכרה מתחלה ועד סוף כדלעיל בסיומן רי"ג ס"ג: (ח) הייב לענות. דכתיב כי שם ה' אקרא הו' וגו' ואחז"ל [יונה] [יו"ל] אמר להן משה לישראל כשאני מברך ומזכיר שם השי"ת אחס הו' גדול לאלהינו בעניית אמן: (ט) אחריו אמן. איתא נמדרש כששומע אחד מתפלל דבר או מברך לישראל אפילו בלא הזכרת השם חייב לענות אמן. ולכן נתפשט המנהג שעוין אמן אחר הרחמן צהמ"ו [אחרונים]: (י) אבל אם היה וכו'. מדכ"ל אפיקורוס וכו' (ח) כהדי תינוק וגדול ששינה משמע דחדא דינא אית להו וכו' לאלהינו בעניית אמן: (ט) אחריו אמן. איתא נמדרש כששומע אחד מהנכרה הוא לנטלה כן ה"ה באלו (ט) ואע"ג דבגמרא אמרינן שאף כותי עוין אמן אלא ששמע כל הנכרה מפיו היינו קודם שמאז לה דמות וינה נכר גרויס שהיו עובדין לה אבל אח"כ לא דנותן להר גרויס ואפיקורוס נמי אין כונתו לשמים אלא לע"ג והגר"א צ"ל דכתיב ודלו השנים אס שמע כל הנכרה מפיו עונה אחריו אמן: (י) ושינה וכו'. ודוקא כששינה (י) באלו בנכרה מחמת זה והרי הוא כמברך נכרה לנטלה דאסור לענות אמן אחריו: (יב) שמע כל הברכה. שאין דרך העו"ג (יא) לכוין לע"ג כשמוזכר השם [וגר"א (יב) דה"ה כמי ששמע מאחד שהמיר דתו לע"ג] ומ"מ דעת הט"ז דאין עליו חיוב לענות בעכו"ס רק רשות: ג' (יג) שלומד וכו'. ר"ל דאין שייך לומר אמן לאמת ולקיים את דברי המברך אחריו דאין אס נכרה עלה: (יד) לבטלה. ר"ל שלומד הרב עמהם הברכות שלא צומנן אפי"ה מותר להזכיר שם השם (יג) ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד להתינוק הברכות

באר היטב

באר היטב (ב) אמן. נמדרש איתא כששומע אחד מתפלל דבר או מברך לישראל אפי' בלא הזכרת השם חייב לענות אמן ולכן עונים אמן אחר הרחמן צהמ"ו מ"א: (ג) אחר עובד כוכבים. אבל חיובא ליכא ט"ז ע"ש ועמ"ל. ואף שעובדי כוכבים כונתן לעבודת כוכבים מ"מ חושב וכו' כמ"ש ס"ם קנ"ו: (ד) בשעה שלומד. בא"י נהגו שלא להזכיר השם בקריאתו וכן נמח"ב כתב שכן כתב נמשצ"ן

משנה ברורה

וסוף הנכרה חייב לענות אמן אחריו (ז) ויש שפוסקים דאפילו לא שמע רק חתימת הברכה לרין לענות אמן [א"ר] ועיין בח"א שהכריח דאפילו דעה הראשונה מודה היכא שיועד על איהו נכרה הוא עונה לרין לענות ודלעיל בסיומן קכ"ד ס"ח בהג"ה ע"ש: (ז) אע"פ שאינו חייב. ר"ל וכ"ש היכא שהוא עומד חייב באותה ברכה ורואה לאת צרכת המברך גודלי חייב לענות אמן להורות שגם הוא מחזק ומקיים דברי המברך אכן אז עינין דוקא שישמע כל הנכרה מתחלה ועד סוף כדלעיל בסיומן רי"ג ס"ג: (ח) הייב לענות. דכתיב כי שם ה' אקרא הו' וגו' ואחז"ל [יונה] [יו"ל] אמר להן משה לישראל כשאני מברך ומזכיר שם השי"ת אחס הו' גדול לאלהינו בעניית אמן: (ט) אחריו אמן. איתא נמדרש כששומע אחד מהנכרה הוא לנטלה כן ה"ה באלו (ט) ואע"ג דבגמרא אמרינן שאף כותי עוין אמן אלא ששמע כל הנכרה מפיו היינו קודם שמאז לה דמות וינה נכר גרויס שהיו עובדין לה אבל אח"כ לא דנותן להר גרויס ואפיקורוס נמי אין כונתו לשמים אלא לע"ג והגר"א צ"ל דכתיב ודלו השנים אס שמע כל הנכרה מפיו עונה אחריו אמן: (י) ושינה וכו'. ודוקא כששינה (י) באלו בנכרה מחמת זה והרי הוא כמברך נכרה לנטלה דאסור לענות אמן אחריו: (יב) שמע כל הברכה. שאין דרך העו"ג (יא) לכוין לע"ג כשמוזכר השם [וגר"א (יב) דה"ה כמי ששמע מאחד שהמיר דתו לע"ג] ומ"מ דעת הט"ז דאין עליו חיוב לענות בעכו"ס רק רשות: ג' (יג) שלומד וכו'. ר"ל דאין שייך לומר אמן לאמת ולקיים את דברי המברך אחריו דאין אס נכרה עלה: (יד) לבטלה. ר"ל שלומד הרב עמהם הברכות שלא צומנן אפי"ה מותר להזכיר שם השם (יג) ואפילו הרב יכול להזכיר השם כדי ללמד להתינוק הברכות

שער הציור

(ז) רש"י ואור זרוע ונרעטורה ושמק"ב ונר"א"ו צפרק ג' שאלכו משמע דהוא ס"ל אפילו לא שמע כלל הנכרה בעצמו ג"כ מותר לענות ועיין צה"ל ד"ה שלא שמע כולה: (ח) ט"ז והגר"א נמשקנתו [נצי"אור דברי השו"ע שהוא לשון הרמב"ם] והרמ"א בהגנת דברי השו"ע מדלא פרט אלא עו"ג: (ט) כ"י ולענין עו"ג יש דעות בשו"ע הרמב"ם יש דס"ל דספירא ליה להרמב"ם דעו"ג דיו כותי ויש דס"ל דאף הרמב"ם מודה בעכו"ס דעונה אחריו והא"ר הוכיח מפירוש המשנה שלו דס"ל דעו"ג דיו כותי ומ"מ לדינא נראה שהכרעת הרמ"א כמו שכתבתי צה"ל: (י) דבאלו ד"ל כגון שלא חוקר הדברים שהם מתייקר הנכרה כדלעיל כפי קמ"ז ס"י גודלי לרין לענות אמן: (יא) הר"ר יונה: (יב) כיון שאינו ארוק לע"ג ועיין לעיל כפי מ"ס צה"ל ד"ה שכתב: (יג) מוכח ממ"א ולבט"ו וס"א ומה שכתב הפתחי משו"ב שמוכח ממנהש"א [פנהדרין ק"ד] להחמיר אינו כן להמעיין שם: הגהות ותקונים: (א) ל"ט: (ב) שפ"ב ס"ק ד':

ל"קושי דברי הרב: (א) ובשו"ע הרב סעיף ב' פסק דכותי הוי כנכרי דאם שמע כל הברכה עונה אמן. אבל אחר מין אסור לענות אמן אף אם שמע כל הברכה.